

Redogörelsetext för överenskommelse om ändringar och tillägg i HÖK, bilagan Allmänna bestämmelser § 13 samt bilagan Specialbestämmelser för läkare

Inledning

Parter i överenskommelsen är Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Sobona – Kommunala företagens arbetsgivarorganisation samt OFRs förbundsområde Läkare.

Denna redogörelse omfattar främst överenskommelse om ändringar och tillägg som har gjorts i vissa bilagor till HÖK 20 med OFRs förbundsområde Läkare. För utförligare beskrivning av de överenskommelser som har träffats med samtliga parter om ändringar i AB § 13 och möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 i samband med planerad arbetstidsförläggning, se cirkulär 23:03 respektive 23:28.

Bakgrund

Orsaken till överenskommelser om ändringar i det centrala avtalet, är ett ärende från EU-kommissionen. I ärendet ställs krav på att Sverige ska följa EU:s arbetstidsdirektiv 2003/88/EG och säkerställa att arbetstagare får 11 timmars dygnsvila. Ärendet grundas på en anmälan om att det centrala kollektivavtalet HÖK, bilagan Allmänna bestämmelser (AB) i vissa fall strider mot arbetstidsdirektivet. Anmälan rör arbetstidsförläggning inom en ambulansverksamhet. Kommissionens kritik rör främst att det centrala avtalet ger möjlighet till dygnslånga arbetspass och att bestämmelserna om kompenserande vila är oklara.

SKR/Sobona och samtliga centrala parter på HÖK enas därför om att under våren 2022 uppta förhandlingar om ändringar i avtalet. I slutet av november 2022 nås en överenskommelse om ändringar i AB § 13 med samtliga parter utom med Läkarförbundet. Ändringarna och tilläggen träder i kraft 1 oktober 2023.

Förhandlingarna med Läkarförbundet fortsätter och i maj 2023 nås en överenskommelse om att även Läkarförbundets avtalsområde ska omfattas av ändringarna i AB § 13. Parterna enas även om konsekvensändringar i Specialbestämmelser för läkare och vissa andra bilagor till HÖK 20. Ändringarna och tilläggen träder i kraft 1 februari 2024.

I maj träffas också en överenskommelse med samtliga centrala parter på HÖK om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 i samband med planerad arbetstidsförläggning. Denna överenskommelse träder i kraft 1 februari 2024.

Förhandlingsprotokoll

Inga ändringar görs i Huvudöverenskommelsens förhandlingsprotokoll. Parterna är överens om att ändringar och tillägg tillförs löpande HÖK 20.

Allmänna bestämmelser (bilaga 2)

Ändringar görs i Allmänna bestämmelser §13 i enlighet med Arbetstidsdirektivet. Syftet är att stärka arbetstagarens skydd. Detta genom skärpta bestämmelser om dygnsvila och att tydliggöra rätten till och omfattningen av kompenserande vila om arbetstagarens dygnsvila har blivit inskränkt, se cirkulär 23:03.

Det senare ikraftträdandet för Läkarförbundets avtalsområde (2024-02-01) beror på att överenskommelsen blev klar senare. Det behövs därmed ytterligare tid för att planera och hantera de ändringar som kan behöva göras i arbetstidsförläggningen.

Specialbestämmelser (bilaga 3)

Punkt 1 b) Anställningsform, korrigerad p g a tidigare ändring i förordning

Den bestämmelse i förordning som reglerade tidsbegränsat förordnande för ST-läkare inom enhet som upplåtits för grundläggande utbildning av läkare, upphörde för flera år sedan. Rätten att få ett tidsbegränsat förordnande förlängt för att uppnå specialistkompetens är därmed inte aktuell. Denna del av bestämmelsen upphör och tas bort.

Ny punkt 4 b) träder i kraft 2024-02-01

En ny punkt 4 b) tillförs AB § 13 mom. 5 och undantaget från att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande. Det innebär att AB-bestämmelsen gäller, men vid undantag från att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande kan andelen jourtid utökas. Detta inom den högsta tillåtna sammanlagda arbetstiden på 20 timmar.

Om det är nödvändigt utifrån verksamhetens behov, kan det som högst förläggas sammanlagt 20 timmars jour. I praktiken innebär det att båda de pass som läggs

samman i sådant fall kommer att vara jourpass (och inte ett arbetspass och ett jourpass såsom i AB § 13 mom.5). Den efterföljande vilan ska enligt AB-bestämmelsen vara minst lika lång som den sammanlagda tiden för de båda passen.

Arbetsgivaren ska begära MBL-förhandling inför ett beslut om att införa sådan förändring. Det innebär att en MBL-förhandling upptas enligt AB § 13, mom. 5 om undantag från att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande. Denna MBL-förhandling kan då inkludera utökad andel jourtid enligt specialbestämmelsen. Om arbetsgivaren vid ett senare tillfälle avser att införa en förändring som innebär att andelen jourtid utökas ska arbetsgivaren begära en MBL-förhandling inför det beslutet.

Exempel undantag från att arbete och dygnsvila förläggs alternerande (dygnsbryt kl.08)

<u>Ordinarie arbetstid</u>	<u>Dygnsvila</u>		<u>Kompenserande vila</u>
Tors. kl.08 – 17	kl. 17 – 08		
Fredag	kl. 08 – 20		
<u>Sammanlagd jour*</u>			
Fre./lör. kl. 20 – 16			20 timmar, innebär ledig lör./sön. kl. 16 – 12 (inkluderar dygnsvila).

*Varav:

Pass 1 kl. 20 – 08 = 12 timmar

Pass 2 kl. 08 – 16 = 8 timmar

Läkaren skulle efter den kompenserande vilan, t ex kunna ha ett jourpass förlagt under söndagen mellan kl. 12 – 21 och sedan dygnsvila till kl. 08 måndag morgon. Ett annat alternativ kan t ex vara veckovila från kl. 12 på söndagen till kl. 08 tisdag morgon.

Notera att enligt EU-direktivet om dygnsvila, ses både ordinarie arbetstid och jour som arbete.

Det är viktigt att framhålla att undantag från att arbete och dygnsvila förläggs alternerande ska tillämpas restriktivt. De skärpta bestämmelserna om dygnsvila ska stärka skyddet för arbetstagaren och kan därmed innebära att ändringar behövs i nuvarande arbetstidsförläggning. Detta för att så långt det är möjligt, undvika att undantagen i AB § 13 behöver tillämpas.

I överväganden om ändringar i arbetstidsförläggningen, kan också ingå att se över om jour som innehåller en hög andel arbetad tid istället kan behöva förläggas som ordinarie arbetstid. Om sådan förläggning skulle vara aktuell på annan tid än måndag - fredag kl. 07- 21 ska arbetsgivaren begära MBL-förhandling inför beslut om förändringen. Vad som gäller framgår av punkt 7,

Specialbestämmelser för läkare. Möjlighet till lokal överenskommelse i sådana fall framgår av punkt 12 och 13 i Specialbestämmelserna.

Punkt 6, Vissa riktlinjer för arbete under obekvämtid, ett par riktlinjer gäller t.o.m. 2024-01-31

Två riktlinjer upphör att gälla, dessa avser:

- att arbetspass där läkaren inte får viss nattvila begränsas till 18 timmar
- att läkaren efter jourpass ges möjlighet till ledighet minst en halv dag

Orsaken är att de inte är förenliga med de ändrade och skärpta bestämmelserna om dygnsvila och arbetstidsförläggning i AB § 13 som träder i kraft 2024-02-01.

Punkt 8, Arbete under obekvämtid, ett par bestämmelser gäller t.o.m. 2024-01-31.

Två bestämmelser upphör att gälla, dessa avser:

- att arbetspass där läkaren inte får viss nattvila begränsas till 18 timmar om inte synnerliga skäl finns
- att läkaren som arbetat nattetid ges möjlighet till ledighet minst en halv dag.

Orsaken är att de inte är förenliga med de ändrade och skärpta bestämmelserna om dygnsvila och arbetstidsförläggning i AB § 13 som träder i kraft 2024-02-01.

Notera att punkt 8 enbart gäller i de fall arbetsgivaren beslutar om att förlägga ordinarie arbetstid annan tid än måndag-fredag kl. 07 – 21.

Punkt 10 a) och b) Avvikelse från Arbetstidslagen (ATL), gäller t.o.m. 2024-01-31

Båda bestämmelserna rör avvikelser från 11-timmars dygnsvila utifrån att genomsnittlig beräkning av dygnsvilan görs för viss period. Punkt 10 a) rör avvikelser vid förläggning av ordinarie arbetstid. Punkt 10 b) rör tillfälliga avvikelser, där det dessutom är möjligt att ytterligare korta dygnsvilan t ex om arbetstagaren själv anmält intresse av att undantas.

Båda bestämmelserna upphör att gälla. Detta då de inte är förenliga med de skärpta och ändrade bestämmelserna om dygnsvila och arbetstidsförläggning i AB § 13 som träder i kraft 2024-02-01.

Punkt 21, Möjlighet till lokal avvikelse, förtydligande

Punkt 21 reglerar möjligheten att komma överens om schabloniserad kompensation för arbetad tid under jour och beredskap. I en anmärkning görs ett förtydligande om att schabloniserad kompensation inte innebär någon avvikelse från ATL, t ex gäller regler om att registrera ATL-tid.

Punkt 25 samt punkt 25 i underbilaga 3, Vissa bestämmelser om företrädesrätt, ändrad hänvisning.

Tidigare under avtalsperioden har ändringar gjorts i AB:s bestämmelser om turordning och företrädesrätt. Ändringarna har medfört ny numrering av vissa moment. Detta medför att hänvisningar ändras i Specialbestämmelserna. Både i punkt 25 samt punkt 25 i underbilaga 3 hänvisas nu till AB § 35 mom. 4 (tidigare hänvisades till mom. 3).

Centrala och lokala protokollsanteckningar (bilaga 4)

Anteckningar till AB

Punkt 3, Arbetstid, gäller t.o.m. 2024-01-31

Enligt bestämmelsen kan lokala förhandlingar påkallas bland annat om lokala avtal rörande tillfälliga avvikelser från dygnsvila. Om inte lokal överenskommelse träffas är punkt 9 och 10 i Specialbestämmelser för läkare tillämpliga.

Bestämmelsen upphör att gälla eftersom den inte är förenlig med de skärpta och ändrade bestämmelserna om dygnsvila och arbetstidsförläggning i AB § 13 som träder i kraft 2024-02-01.

De nya reglerna i AB om arbetstidsförläggning och dygnsvila är normativa. Det innebär att det inte är möjligt att teckna lokala kollektivavtal om kortare dygnsvila. Befintliga lokala kollektivavtal behöver därför ses över så att de inte strider mot de nya reglerna.

Lokala kollektivavtal som innehåller regleringar om kortare dygnsvila än 11 timmar eller arbetstidsförläggning som kan innebära sådan förläggning behöver omförhandlas eller sägas upp.

Ny punkt 3, Arbetstid, gäller fr.o.m. 2024-02-01

Den nya bestämmelsen om att arbetsgivaren ska göra årliga uppföljningar av planerade avvikelser från dygnsvila som ska samverkas med lokal part, träder i kraft 1 februari 2024.

Centrala protokollsanteckningar (bilaga 5)

Övriga anteckningar

Punkt 1, Arbetstid, gäller t.o.m. 2024-01-31

Enligt bestämmelsen ska dygnsvila enligt ATL, så långt som möjligt följas. Om detta utifrån ett verksamhetsperspektiv inte kan uppnås kan de avvikelser som anges i Specialbestämmelser för läkare, punkt 10 tillämpas. Parterna anser då att lämpligt skydd erhålls enligt Arbetstidsdirektivet.

Bestämmelsen upphör att gälla. Detta då den inte är förenlig med de skärpta och ändrade bestämmelserna om dygnsvila och arbetstidsförläggning i AB § 13 som träder i kraft 2024-02-01.

Ny punkt 1a) – c), Arbetstid, gäller fr.o.m. 2023-10-01

Mot bakgrund av de skärpta bestämmelserna om dygnsvila och arbetstidsförläggning samt för att stödja en verksamhetsanpassad och hälsosam arbetstidsförläggning, har centrala parter enats om att inrätta ett gemensamt Arbetstidsråd och en Arbetstidsnämnd.

Parterna har under våren 2023 enats om vissa ändringar i bestämmelserna om Arbetstidsråd och Arbetstidsnämnd. I bestämmelse 1 a) framgår nu när överenskommelser om ändringar och tillägg i HÖK, bilagan AB § 13 och vissa bilagor till HÖK/AB träder i kraft. Antalet representanter i Arbetstidsrådet utökas också så att representation, förutom från SKR/Sobona, finns av centrala parter från respektive HÖK (1 b). Rådets tidigare fokus har vidgats till att omfatta mer än enbart dygnet runt verksamhet.

En tilläggsöverenskommelse har träffats med samtliga centrala parter på HÖK om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5. Överenskommelsen innebär att det inrättas ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt. Dispensen innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det är centrala parter Arbetsnämnd som kommer att pröva och fatta beslut om dispensärenden. Det framgår nu också i bestämmelsen om Arbetsnämnd (1 c). Med anledning av detta har ändringar skett av antalet ledamöter i nämnden. Antalet ledamöter i nämnden kan också tillfälligt utökas om flera centrala arbetstagarorganisationer anses berörda av prövningen. Av en anmärkning framgår att senare ikraftträdande av överenskommelsen med Läkarförbundet, innebär att vissa frågor samt prövningar av nämnden därmed kan tillämpas först fr.o.m. 2024-02-01.

Bestämmelserna om Arbetsråd och Arbetsnämnd gäller fr o m 2023-10-01. Tilläggsöverenskommelsen om möjlighet att begära dispens träder dock i kraft först fr.o.m. 2024-02-01.

För mer information om tilläggsöverenskommelsen se cirkulär 23:28

LOK 20 (bilaga 7 och bilaga 7 a)

Parterna konstaterar att redan antagen och tecknad LOK 20 om HÖK 20, omfattar de ändringar och tillägg som parterna har träffat överenskommelse om och således fortsätter att gälla. Ingen ny LOK behöver därmed träffas.